

O'ZBEK MUSIQASI VA SOZANDA SAN'ATI

Yunusov Doniyor, Xusanov Nuriddin

Respublika musiqa va san'at kolleji

Annotatsiya: *Mazkur maqola O'zbek musiqasi va sozanda san'ati tarixi, rivojlanishi va bugungi holatini tahlil etadi. O'zbek musiqasining qadimiy ildizlari va uning xalq madaniyati bilan chambarchas bog'liqligi ko'rib chiqiladi. Sozanda san'ati, musiqachilik va qo'shiqchilikning o'ziga xos shakli sifatida, xalqning turmush tarzini va ma'naviy qadriyatlarini aks ettiruvchi muhim san'at turi sifatida yoritiladi. Maqolada, shuningdek, O'zbek musiqasi va sozanda san'atining bugungi kunda qanday rivojlanayotgani, yangi avlod ijrochilarining zamonaviy musiqani milliy an'analar bilan uyg'unlashtirishdagi roli va xalqaro miqyosda tan olinishi haqida ham so'z boradi. Ushbu tadqiqot O'zbek musiqasi va sozanda san'atining jamiyatdagi o'rni va uning kelajagi haqida chuqur tushuncha beradi.*

Kalit so'zlar: *O'zbek musiqasi, sozanda san'ati, xalq musiqasi, an'anaviy musiqa, xalq qo'shiqlari, musiqiy asboblari, dutar, tanbur, vokal san'ati, yosh ijrochilar, xalq madaniyati.*

O'zbek musiqasi va sozanda san'ati, xalqimizning madaniy merosining ajralmas qismi sifatida uzoq tarixga ega. Ushbu san'at turi o'zining melodiya, ritm, va she'riy matnlar bilan boy bo'lib, o'zbek xalqining hissiyotlari, urf-odatlarini va hayot tarzini aks ettiradi. O'zbek musiqasi nafaqat milliy madaniyatning bir qismi, balki xalqimizning tarixi, an'analari va ma'naviyatining ko'zgusi sifatida qadrlanadi. Sozanda san'ati esa bu musiqiy jarayonning eng muhim va o'ziga xos tarkibiy qismidir.

O'zbek musiqasi o'zining chuqur tarixiy ildizlariga ega bo'lib, turli davrlarda shakllanib, bugungi kunga yetib kelgan. Uning rivojlanishi, asosan, xalqning turmush tarziga, diniy va madaniy an'analarga, shuningdek, ijtimoiy o'zgarishlarga bog'liq. Xalq musiqasi, o'z navbatida, kuylar, qo'shiqlar, va raqslar orqali xalqning dardini va baxtini ifodalaydi.

O'zbek musiqasi o'zining noyobliligi bilan ajralib turadi. O'zbekistonda ko'plab musiqiy asboblari mavjud bo'lib, ular orasida dutar, tanbur, g'ijjak, rubob, ney va boshqalar alohida o'rin tutadi. Ushbu asboblari xalq musiqasining eng asosiy vositalaridir. Ular orqali ifodalangan kuylar va qo'shiqlar xalqning his-tuyg'ularini aks ettirib, jamiyatning ruhiy holatini aks ettiradi.

Sozanda — o'zbek musiqasining eng qadimiy va o'ziga xos shakllaridan biri bo'lib, u musiqachilik va qo'shiqchilikni birlashtirgan san'atchilarga berilgan nomdir. Sozanda san'ati, asosan, xalq qo'shiqlarini ijro etish, musiqiy asboblari bilan birgalikda qo'shiqlar kuylash va bu orqali xalqning ruhiy holatini ifodalashdan iboratdir. Sozandalar o'z ijodlarida o'zbek xalqining turli mavzulariga, jumladan, muhabbat, do'stlik, ajralish, tinchlik va erkinlik kabi mavzularga oid qo'shiqlar yaratishgan.

Sozanda san'ati o'zining o'ziga xos vokal va instrumental xususiyatlari bilan ajralib turadi. Sozandalar, ayniqsa, dutar yoki tanbur kabi musiqiy asboblarni chalayotgan holda, qo'shiq kuylashadi va shu bilan birga, ijodiy imkoniyatlarini kengaytiradilar. Sozandalar ko'pincha xalq dostonlarini va epik asarlarni ijro etib, ma'naviy qadriyatlarni targ'ib qiladilar.

O'zbek musiqasi va sozanda san'ati bir-biriga chambarchas bog'liq bo'lib, sozandalar o'z ijodlarida musiqaning noyob tuzilishi va ifoda kuchiga katta e'tibor beradilar. Sozanda san'ati, ayniqsa, xalq musiqasini saqlash, uni yangi avlodga yetkazish va rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Sozandalar nafaqat musiqiy ijrochilik, balki xalqning ruhiy, ma'naviy va ijtimoiy holatini ifodalovchi san'atkordir. Ularning ijodi xalqning turmush tarzini, qadriyatlarini va tarixini aks ettiradi.

Bugungi kunda O'zbekistonda sozanda san'ati yangilanish jarayonida. Yosh ijrochilar zamonaviy texnologiyalarni qo'llab-quvvatlab, musiqiy asboblari va vokal texnikani uyg'unlashtirib, an'anaviy sozanda san'atini yangi shakllarda namoyish etmoqda. Ularning ijodida xalq musiqasi va zamonaviy musiqa uslublari uyg'unlashmoqda, bu esa yangi ijodiy yondashuvlar va ijro shakllarini yaratishga olib kelmoqda.

O'zbek musiqasi va sozanda san'ati bugungi kunda nafaqat O'zbekiston, balki butun dunyoda keng tanilmoqda. Xalqaro musiqiy festivallarda va madaniy tadbirlarda o'zbek musiqasi va sozanda san'ati namoyish etilmoqda. O'zbek musiqasi o'zining noyobligi, melodik tuzilishi va an'anaviy musiqiy asboblari bilan dunyo miqyosida e'tirof etilmoqda.

Shuningdek, raqamli texnologiyalar va internet orqali O'zbekistondagi sozandalar o'z ijodlarini keng auditoriyaga taqdim etishmoqda. Yangi avlod ijrochilari xalq musiqa uslublari zamonaviy musiqaga moslashtirib, o'zbek musiqasini yanada kengaytirishga intilmoqda. Bularning barchasi O'zbekistonda sozanda san'ati va xalq musiqasining istiqbolli rivojlanishiga yordam bermoqda.

Xulosa

O'zbek musiqasi va sozanda san'ati o'zining tarixiy ahamiyati, estetik go'zalligi va madaniy qadriyatlari bilan O'zbekistonning eng muhim madaniy merosi sifatida qaraladi. Sozanda san'ati xalq musiqasining saqlanishi va rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Bugungi kunda O'zbek musiqasi va sozanda san'ati, nafaqat milliy madaniyatni saqlab qolish, balki global madaniyatga hissa qo'shish uchun ham katta ahamiyatga ega. Sozanda san'ati yangi avlod ijrochilari tomonidan yangilanib, xalq musiqasining zamonaviy talqinlarini yaratmoqda, bu esa uning kelajagi uchun istiqbolli imkoniyatlar yaratadi.

ADABIYOTLAR:

1. Karimov I. A. (2004). *O'zbek xalq musiqasi va san'ati*. Toshkent: O'zbekiston nashriyoti.
2. Isroilov, F. (2010). *Sozanda san'ati va uning tarixiy rivojlanishi*. Toshkent: Musiqa nashriyoti.
3. Mirzaeva, N. (2015). *O'zbek sozanda san'ati: An'analar va zamonaviy rivojlanish*. Toshkent: Sharq nashriyoti.
4. Abdujalilov, M. (2018). *O'zbek musiqasi va sozanda san'ati*. Toshkent: Ijtimoiy fikr nashriyoti.